

כוכבי אור

השוכה שהשיבה לו רבי. וכי רואה אדם לחציו לעולם הבא. הכי יהיה לדינה שם בעולם האמת. לחזור על פתחי האדריקים והחסידים. לחפש את רבי לדרוש ממנו לקיים את הבעתחו ולא תמלאהו. או כי לא תוכל לראות את פניו. ואם רבינו הקדוש אמר. אם שלחך חסר אני אמלאנו משלי. האם אמר ולא יעשה. דבר ולא יקיים חליה?

שנינו באבות פ"ה. בן הא הא אומר לפוס צערא אגרא. הנה צתהלוכות דרבי

החבל בעיני שר פפולת שכיר. הנה בעד עלם העמל והיניעה של העבודה לא יתחשב שר הרבה. גם כל העובדים עבודה קשה בחומר ובלבנים וחולבי אבנים. אשר יעמלו בזעת אפים בכ"ז שחרס מוצר מאוד ליום חמים. ומה גם סבילה לער של העבודה. לא נחשב כלל ביחוס השכר. אין הבדל בין אם העושה במלאכה. הוא איש כביר כח אשר העבודה נקל לפניו. או אם הוא איש חלש באין אונים. אשר תכבד עליו העבודה. אם הוא בריא אולם או בעל יסורים. בכ"ז אין יתרון לזה על זה והנה שחרס כלאחר :

אכן לא כן דרבי ה' ית"ש ומשפטיו עם בריוהו. אשר נושלים שר טוב לעושי

רעו ית"ש חלף עבודתם. הנה מלבד השכר בעד עלמית המלוה. אשר שומע בקול ה'. עוד יש לזה יסוד השבון שר. בעד לער העבודה של קיום ההורה והמנוה. ולפוס לערא אגרא. אם לער של כובד העבודה מעמל הנוף והכפוש בעבודתו ית"ש. וכן אינו דומה מי שמקיים את ההורה מחוץ הריוה. או מחוץ הדחק. אם הוא בריא אולם או בעל יסורים. או לער העבודה של כפיית הילר. אינו דומה מי שעושה מלוה שאין בה כפיית הילר. או אם לרדך להתגבר על האוהו ולכוף את ילרו. ולפי ערך העמל והלער שכוכל בעבודתו ית"ש. כן ירבה וכן יגדל השכר למעלה באין קץ. כי לפוס לערא אגרא. וכבר הפלינו חז"ל באבות דר' נתן ביתרון העבודה כשהיא בער על העבודה בריוה. וח"ל

עוד. אף כי יקבל עליו באמת ובלב ששם. כל עוד שלא ירגיש בלבבו חרפה גמורה על העבר. הוא נמנע שייער עליו יודע העלומות. שלא ישוב לזה החטא לעולם כנ"ל. אכן רק אחר שיחנכה על שער חרפה גמורה. אז יוכל להגיע למדרגה. אשר היודע העלומות ובוהן לבבות. יודע ומכיר את מרידות לבו ויגונו ועלבון רוחו. ואת ערך העבירה בעיניו כמה הוא נרעה ונפחד ממנה. ייער עליו עשי ידיעה שלילת שלא ישוב לזה החטא לעולם :

ת.

במ"ר פ' פקודי. מעשה בר' שמעון בן הלפתא. שבח ערב שבת. ולא היה לו מאן להפטרנס. ולא לו חוץ מן העיר וההפלל לפני האלקים. וניתן לו אבן טובה מן השמים. נהנה לשולחני ופרנס ארחה שבת. אמרה אשחו מוהיבן אלו. אמר לה ממה שפרנס הקב"ה. אמרה אם אין אהה אומר לי מהיבן הן. איני טועמה כלום. התחיל מכפר לה. אמר לה כך נחפלהי לפני האלקים וניתן לי מן השמים. אמרה לו איני טועמת כלום. עד שהאמר לי שהחזירה מולאי שבת. אמר לה למה. אמרה לו אהה רוצה שיהא שלחך חסר ושלחך חצירך מלא. והלך ר' שמעון והודיע מעשה לרבי. אמר לה לך אמור לה. אם שלחך חסר אני אמלאנו משלי. הלך ואמר לה. אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה. אמרה לו רבי. וכי רואה אדם לחציו לעולם הבא. לא כל לדיק ולדיק הוה לו עולם בעלמו. שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו כו'. עולמים אין כתיב כאן אלא עולמו. כיון ששמע כן הלך והחזיר עכ"ל המד"ר :

הנה ההשוכה שהשיבה אשה ר"ש בן הלפתא לבינו הקדוש. היא חידה בתומה ופלוזה עלמה. בינה למה אוחו. ומה זו

כוכבי אור

פג

שם אם למדת הורה בשעת הריחוק. אל תשוב לך בשעת הדחק. לפי שטוב לו לאדם דבר אחד בלער. ממאה דברים זריח ע"ש. וכ"כ צ"ל הסידים מלוא שלרף לכפות את הילר. גדול ממאה מלוא שאין לרף לכפות את הילר :

הוא מה שאמרו חז"ל ז"צ דף ע"ח.

מאי דכתיב ע"כ יאמרו המושלים אלו המושלים זיארם. בואו השבון בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. הפסד מלוא כנגד שכרה. ושכר עבירה כנגד הפסדה. ולכאורה יפלא מה השמיענו המושלים בזה. מי לא ידע שכר מלוא והפסד עבירה. כי הקב"ה משלם שכר טוב לעושי רלונו יח"ש. ושפטים נכונו לפועלי עון. חולם הוא הדבר. כי הגה נקל לפני איש לילך בזארה ישרים סלולה. אם לא תכבד העבודה עליו. אולם כאשר יפגע על דרכו איזה כובד בעבודתו יח"ש. או איזה נכיון שלרף לכבוש את ילרו. הו חרפיה ידיו. ע"כ כאשר יקרה לפני האדם נסיון בזיה מלוא. אם בגופו או בזממונו. זאת ישיב אל לבו. כי הלא מרבית השכר הוא רק בגלל כובד העבודה והלער של קיום מלוא. והוא על אחת מאה כ"ל. ואם יעמוד בנסיון ויכבוש את ילרו. הלא בעד הלער הזה יהיה שכרו הרבה מאוד מקיים מלוא אחת. יותר ממה שיקיים מאה מלוא אחרות שלא בלער וכפית הילר :

דדו אשר יאמרו המושלים זיארם. בואו ונחשוב

אמנם נראה כי לשומת זה יש ע"ז חשבון

אחר. כי הגה כמו אשר במלוא לפום לערא חגרא. כי מלבד השכר של עלמית המלוא. עוד יש חשבון שכר בעד הלער שסובל ממה שמקיים רלונו יח"ש. כמו כן בענין עבירה מלבד העונש בעד עלמית העבירה. אשר אינו שומע בקול ה'. עוד יש חשבון עונש בעד ההגאה שמהענג נפשו ממה שממרה רלון ה' יח"ש. וכמו במלוא לפום לערא חגרא. כן בעבירה לפום ההגאה עונש. כי הגה זיארור הגר"א זוק"ל ל"א משלי. כתב כי כל ההגאות שאדם נהנה בעוה"י. יתהפכו לו בקבד למרה. והקדונון המחאויס נענשים בזיכוס הקבד. ושם גדון כל אבר ואבר שנהנה בעוה"י שלא במלוא. ושורפין אותו כארס של נחש. אבל הדיק המחבוין בהגאחו רק לשם שמים אדרבה נחשב לו ההגאה למלוא ואכילתו בקרבן ע"ש :

חשבוננו של עולם. הפסד מלוא כנגד שכרה. יודיענו כי מלבד השכר של עלמית המלוא. עוד חשבון שכר בעד לער של קיום המלוא. כי לפום לערא חגרא. וזהו הפסד מלוא כנגד שכרה. היינו חשבון הפסד מלוא כנגד השכר של ההפסד. כי רק ע"י ההפסד והלער שסובל בקיום מלוא יגדל שכרו למעלה ראש :

ועכ"פ הרי מוצא כי גם בעד כל ההגאות

שארס נהנה בעוה"י. אף מדבר הרשות רק שלא במלוא העונש גדול מאוד. וכל אבר ואבר שנהנה שורפין אותו כארס של

מה שיאמרו המושלים זיארם. שכר עבירה כנגד הפסדה. אשר לפי מושכל ראשון יפלא. כי אין בזה חדשות. מי לא ידע כי שפטים נכונו לפועלי עון. יתבאר ג"כ על

בוכבי אור

אמנם אחת היא מלאנו. בחינת לעב בעבודתו ית"ש. אשר יגדיל ויאדיר שבר המצות למעלה. ובכ"ז יהיה האדם בטוח עמה. כי הצער הזה לא ירע ולא ישחית בקדש. לא תהיה לו לכסוף. ולא תעמוד לו לשטן להטותו עקלקלות:

הנה בקידושין דף ל"א הביא הגמ' מעשה מה שעשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון. פ"ח בקשו ממנו אבנים לאפור. והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא יעירו. למה האחרת נתן הקב"ה שכרו כו'. ואמר ר' הנינח מה מי שאינו מצוה ועושה כך מצוה ועושה עאכו"כ. דאמר ר' הנינח גדול מצוה ועושה ממני שאינו מצוה ועושה. אמר רב יוסף מריש הוה אמינא מנאן דהוה אמר לי הלכה כר' יהודה דאמר כומח פטור מן המצות עבידנא יומא עבא לרבנן. דהא לא מיפקידנא וקא עבידנא. השתא דשמיעתא להא דאמר ר' הנינח כו':

ובטעם הדבר גדול מצוה ועושה. כתבו החוס' בקידושין שם ד"ה גדול המצוה ועושה וז"ל. נראה דהיינו עממא דמי שמוצה ועושה עדיף. לפי שדואג ומלמעט יותר פן יעבור. ממני שאינו מצוה שיש לו פת צסלו שאם ירצה יעוה עכ"ל החוס':

עב"פ הרי נגלה ומצוה כי הדאגה והלצר של קיום המצות. מה שהאדם ירא דואג ומלמעט פן יעבור. זה הלצר גופה מגדיל שבר המצות. כשאר מניי לעב שיהיה לו לאדם בעבודתו ית"ש. כי לכך אמרו גדול מצוה ועושה ממני שאינו מצוה ועושה. והנה גם זה נכלל בכלל מה שאמרו חז"ל לפוס לערא אגרא. כי הנה זה מובן מאליו. כי גם במצוה ועושה לא הכל שוים בהדאגה והלצר של קיום המצות. כי זה תגבל עם יראת האדם את ה' ית"ש. ולפי איכות יראתו קן תהיה הדאגה והלצר של קיום המצות. וכל מה שיהיה יותר ירא אלקים. קן תרצ ביותר דאגתו ולערו פן יעבור ולא יקיים לחת

נחש. ומזה נוכל לעשות חשבון לדון ולשפוט. את גדול העונש בעד ההגאה שבהנה צעוה"ו מן דבר עבירה. שהוא נהנה ומתענג ממה שממרה את רנו ה' ית"ש. כי אין ערוך להעונש בעד ההגאה של עבירה. מה מורא הרעיון הזה למחזקו צה. כי עת יתקפה ילרו לדבר עבירה. אף לדבר איזה מדברים האסורים. ליהן אל לבו כי מלבד העונש של עלמית העון. הנה גם בעד ההגאה ישלם שבעתים:

ומעתה טוב לא יפלא. כי הנה גזל ועריות שנששו של אדם מחאזה לכן ומחמדתן. אם כי בעד עלמית העבירה מה שעובר רצין ה' ית"ש היה העונש נגרע מועדו. בשביל הלצר של מניעת העבירה. אולם לעומת זה נאמר אשר ההגאה רבה בהם. הנה ההגאה והתענוג של העבירה שהוא נהנה מזה שממרה רנו ה' ית"ש. הנה חשבון ההגאה מגדיל העונש למעלה ראש:

דוא מה שאומרים המושלים ביצרים. בואו חשבון כו' שבר עבירה כנגד הפסדה. הנה ישמענו צוה כי מלבד העונש בעד עלמית העבירה. עוד יש חשבון עונש בעד השכר של עשיית העבירה היינו ההגאה שבהנה מן העבירה. וזהו שבר עבירה כנגד הפסדה. היינו חשבון שכר עבירה כנגד הפסד בעד השכר. כי בעד השכר וההגאה שיש לו מהעבירה. יגדל עונשו למעלה ראש:

והנה אם כי הלצר של קיום מצוה. מגדיל השכר למעלה ראש. כי לפוס לערא אגרא. ומי שלפי מצבו יש לו נכסיונות בעבודתו ית"ש. וחוכה לעמוד בנסיון. ולהתגבר על כל התלאות והמפריעים מה טוב חלקו. כי שכרו יהיה הרבה מאוד. אולם בעקב הנסיונות כרוכה גם סכנה רבה. פן יבולע לו בגלל. כי יהיה רפה כה לעמוד כנגד. ויטה מני דרך הסיב והישר. כי על כן אגחנו מתשללים בכל יום אל הביאנו לירי נסיון:

כוכבי אור

פר

ועם זה נשכיל בינה להבין מה שאמרו חז"ל. **בב"מ דף פ"ו אמר ר"י אמר רב.** כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בצלמו, עשה הקב"ה לבניו בצלמו. וכל מה שעשה ט"ו. ואלו הבקר רץ אברהם. וזוה נסע מאח ה'. ויקח המאה וחלב. הגני ממטיר לכם לחם מן השמים ט"ו, ואברהם הולך עמום לשלום. וזה הולך לפניו יומם. ויקח נח מעט מים. והכית בצור וילאו ממנו מים ושחה העם:

מה מאוד יש להתפלא ולהשתומם. על הפלגת השכר הגדול והמרח הלזה. בגלל מצוה אחת פשוטה של הכנסת אורחים. וכל הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו במדבר. הריד להם את האנן. הביז להם את השלו. הבה להם את האור. הלך לפניו יומם בעמוד ענן. הכל הוא בכה שכר מצוה אחת שעשה אברהם אבינו ע"ה. מה מירא השכר הזה. האם כל איש שיעשה כן פ"ח יהיה שכרו גדול כ"כ:

אבן לפי הג"ל כי הדאגה והאער של קיום המצוה. מגדיל שכר המצוה. כי לכך גדול המצוה ועושה וכמ"ש החו"ל וכנ"ל. והנה הדאגה והאער האחת נמשך רק מבחי יראת ה'. ולפי איכות יראתו כן יהיה דאגתו ולערו פן יעבור. וידוע כי ליראת ה' ית"ש. אין לה לא מדה ולא גבול לא קץ ולא תכלית. והנה גם בדור האמוראים. מצינו לחז"ל בנדה דף י"ג שאמרו שם על רב יהודה אימחא דמריה עליה. דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה. והיינו כי מפני היראה והאימה הגדולה שהיה לו לרב יהודה מרוממותו ית"ש. המליך שמואל עליו שאין זה ילוד אשה. כ"א אחד ממלאכי מרום. אשר בהיוחס רק לזכות נפרדות בלתי גולב וגויה. נקל להם להשיג ולהשכיל מרוממות קדושתו ית"ש. וע"כ הם יראים ומרדים תכלית היראה:

ומזה מכל לשער את מהות היראה שהיה לאבות הקדושים. כאשר נעלה מדור האמוראים על כמה מדרגות לפניו. מה בינים לבין

אחת מהנה ממצוה ה' ית"ש. או שלא יעשה המצוה כתיקונה. ולפי ערך יראתו לדאגתו ולערו. לקיים רצון ה' ית"ש. כן ירום ושאל שכר מצותיו למעלה ראש. כי לפיכך לערא אגרא:

רבן חס נשוב על כמה מדרגות לאחור. אם האדם יהיה מושלל חלילה מיראת ה' ית"ש. הנה גם המצוה שיעשה אותה. יוכל להיות קבול שכרם רק בגדר אינו מצוה ועושה. אחרי כי כל היחרון שיש למצוה ועושה על שאינו מצוה ועושה. הוא רק מפני הדאגה והאער שדואג ומלטער יותר פן יעבור. אולם מי שאין יראת ה' בקרב לבבו. ואינו דואג ומלטער על קיום המצוה פן יעבור. נמצא כי גם המצוה שיקיים אותה. יהיה מהות שכרם רק בגדר אינו מצוה ועושה. כי מה בכך שהוא מצוה. אם אינו דואג ומלטער על ליווי של של מקום:

ובזה יובן מה שאמרו חז"ל בריש פ"ק דע"ז. דהני רב יוסף עמד וימודד חרץ ראה ויחר גוים. מה ראה ראה ז' מצוה שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום כיון שלא קיימום עמד והחזירן להן. ופרץ איחגורי איחגור, ומשני לומר לך שאין מקבלין עליהם שכר במצוה ועושה. אלא כמי שאינו מצוה ועושה. דאמר ר' הנינח גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה. ולכאורה יפלא אחרי כי מה שלא קיימו ז' מצוה בודאי יענשו על זה. מדוע יענשו עוד בכפלים כי יקופח גם שכרם. שלא יקבלו שכר על המצוה שיקיימו. רק כמי שאינו מצוה ועושה:

אולם לפי הג"ל יובן היפך. אחרי כי כל היחרון השכר של מצוה ועושה. הוא רק מפני הדאגה והאער. שדואג ומלטער יותר פן יעבור כנ"ל. וע"כ כאשר ראה הקב"ה כי נתן לבני נח רק ז' מצוה וקבלו עליהן ולא קיימום. הרי כי אין חפצים כלל לישא עול של מלכות שמים. ואין להם דאגה ולער כלל לקיים ליווי של מקום. ולזאת גם אם יקיימו איזה מצוה. לא יקבלו שכר רק כמי שאינו מצוה ועושה כנ"ל:

בוכבי אור

מכל המצוה. חולס דבר אחד ויכול להיות לה לשטן להקטין שכר המצוה הגדולה הזאת. כי אם שאמרו חז"ל בספרי. כשם ששכר ת"ת גדול מכל המצוה כן עון ביטולה גדול מכל העבירות. ככ"ו יורנו הנכסיון. כי ביטול מצוה זו של תלמוד תורה. נקל בעיני האדם יותר מביטול שאר מצוה. כי אם במקרה יחצטל האדם מאיזה מצוה. כמו מחפילה וחפילין וכדומה. ידאג וילטער ע"ז ביותר. ואם יחצטל איזה זמן ממצוה לימוד התורה. חף בלי שום סיבה. לא יחוש ולא ידאג כלל. כ"ח שרידים אשר ה' קורא. להם יהיה המצוה הזאת ככל המצוה. הסיבה לזה הוא יען כי מצוה ת"ת ניתן רשות לבטלה להכרח פרנסה. או למצוה שא"ל לעשות ע"י אחרים. ועכ"פ המצוה הזאת היא חלל כמה כנ"ל כמעט בגדר אינו מצוה ועושה. כי יש לו פת בסלו שאם ירצה ילמוד ואם ירצה ינוח. וכמש"כ החיים בקידושין הג"ל. וע"כ יהיה נגרע גם משכרה הגדול כנ"ל. ע"כ מה מורא הדבר להיות עמל. להעלות מצוה הזאת של ת"ת לכה"פ במדרגה אחת עם כל המצוה ועון ביטולה יהיה חמור כביטול שאר מצוה. והעילה היעולה לזה הוא. ללמוד ספרי-מוסר המרחיבים דבריהם בחומר העון של ביטול תורה. וכן ללמוד ה' ת"ת בעיון למעשה. וכמש"כ אדמו"ר הגה"ח זוק"ל באגרת המוסר ע"ס:

עתה נשוב לדברי המד"ר הנלז בפתח דברינו. ומתחילה נאמר כי מה שמיאנה אשת ר"ש בן חלפתא לקבל את האבן טובה שיחן לבעלה מן השמים. והאילה צבעלה להשיב את האבן טובה בחזרה לשמים. למען שלא יהיה שלחן חסר. אין הטעם רק משום שמה יכנו לו מזכותיו צעבור הגם שנעשה לו. חולס כנראה היה ר"ש בן חלפתא עני ביותר. והיה לומד תורה מתוך הדחק. וידוע גודל השכר של ת"ת מתוך הדחק. וכמו שאמרו ז"ל באבות דר"י אם למדה תורה בשעת היינות. אל תשוב לך בשעת הדחק. לפי שטוב לו לאדם. דבר אחד

לצין דורות הראשונים ומהם מדרגה אחר מדרגה עד הכביאים. ועד אבות העולם ע"ה. עתה מה נורא היחה יראתם כשרפים ואופנים וחיות הקדש. ואמרו ז"ל צנחא דבי אליהו. אל תירא אברם. אין אומרים אל הירא. אלל למי שהוא ירא שמים לאמיתו:

ומעתה לא יפלה איפוא. אם כל כך גדלה שכר מצוה של האבות הקדושים. אשר משכר מצוה אחת שעשה אברהם אבינו ע"ה. השפיע הקב"ה שפע טובה ישועה וברכה לבניו אחריו במדה גדושה. כי לפי עולם יראהו של אברהם אבינו ע"ה. אשר אין צמח שכל אנושי להיות לה יצור ממוחטה. כאשר לא יצויר בשכל ממוחטה האנויה והיראה. שיש לאופנים וחיות הקדש. ולפי יראתו כן תרב דאגתו ולערו בקיום המצוה. וע"כ גדלה גם שכר מצוהו למעלה באין קץ. כי לפום לערף אגרא:

וממוציא דבר נשכיל. כמה רב טוב לפון באוצר של יראת שמים. אם האדם יהיה עמוס ביראת ה' ית"ש. כי מלבד אשר היראה הוא סיבה לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה והמצוה. עוד הנה המצוה שיעשה בכח יראת ה' ית"ש. אשר הוא ירא וחרד לקיים אותה יגדל שכרה למעלה. כי הדאגה והלער שיש לו פן יעבור. הוא כשאר מיני לער שיש לו לאדם בעבודתו ית"ש. אשר לפום לערף אגרא כנ"ל. והנה כל איש לפי ערכו. לא כל המצוה יהיה חללו במשקל אחד. יש מצוה אשר הם המורות בעיניו. ולא יעבור עליהם בשום ענין בעולם. ויש אשר יהיה קלות חללו. מובן מאליו כי כל מצוה אשר הוא ירא וחרד עליה ביותר פן יעבור ולא יקיים אותה יגדל שכרו למעלה כנ"ל:

אחת היא אשר ראוי לשום עליה לב. והוא מצוה לינווד התורה אשר שכרה גדול

כוכבי אור

פה

אחת גדולה בערכה מלך עצמותה . או מסיבת
 לער קיומה . אשר אין זה גם לגדולים ועובים
 ממנו . ע"כ בהכרח מיוחד לכל לדיק עולם
 בפני עצמו . כי לא יוכל לבנוס לחוך עולמו
 של לדיק אחר אף שקטן ממנו . למען לא
 יעטס טעס עונג ועדן רוחני מן חיזה מלטה
 שיש לחבירו . ואין כיוולא בזה בידו . וזהו ג"כ
 המליצה שאמרה וכי רואה אדם לחבירו לעוה"צ .
 היינו כי לכל לדיק ולדיק יש לו עולם בעצמו .
 ואין רשות לכל לדיק לבנוס לחוך עולמו של
 חבירו ככ"ל :

אחד כלער ממאה דברים בריוה . והנה כאשר
 יתחן לו מן השמים אבן טובה אשר יוכל
 להספרנס מזה . הלא מעטה שוב לימוד תורה
 מתוך בריוה . על זה חסה עינה של החסידה
 על אבדן השכר הגדול של לימוד תורה מתוך
 הדחק . וע"כ חרדה את כל החרדה הגדולה
 הזאת . ומיירה לבעלה להשיב את האבן טובה
 בחזרה לבתים . ותצטרך לנפשה להחגלגל
 תחת עוני ודוחק . למען אשר בעלה ילמוד
 דוקא תורה מתוך הדחק :

והנה מה שאמרה אשת ר"ש בן חלפתא לרבי .
 וכי רואה אדם לחבירו לעוה"צ . לא
 כל לדיק ולדיק הוה ליה עולם בעצמו שנאמר
 כו' . אשר לכאורה הוא מושלל הבנה . אכן
 נראה כי התענוג והעידון הרוחני של עוה"צ .
 אין זה מין הענוג אחד רוחני בעד כל המלות .
 אמנם כמו בהענוגי הגשמיים צוה"ז . יש הרבה
 מינים ממוינים שונים . כמו בן צוה"צ בהענוגי
 הרוחניים . ובעד כל מלטה ומלטה נכונה לה
 מין הענוג עדן רוחני נבדל מוולתה . וכן גם
 מלטה אשר התחלף שכרה לפי לער קיומה .
 וכמאמרו ז"ל לפוס לערא אגרא . בן לפיה
 חסיה שונה מין התענוג והעדן הרוחני . ובעולמו
 של כל לדיק תקוע כמה מיני תענוגים ועידונים
 רוחניים שונים . לפי מספר ומפקד המלות שעשה
 בחייו . ולפי מהותם וערכם והתחלפות לער
 קיומם . והלדיק מהענוג בעולמו בעידונים
 רוחניים שונים לפי מספר מלותיו . ומכל אחת
 יפה שעה אחת קורת רוח מכל מיי העוה"ז :

והנה בדרך כלל היה בלי ספק מעלתו של
 רבינו הקדוש . גדולה ממצלת ר"ש
 בן חלפתא . אך מלטה אחת גדולה בערכה היה
 לו לר"ש בן חלפתא מה שלא היה לו לרבינו
 הקדוש . והוא לימוד תורה מתוך הדחק . כי
 ר"ש בן חלפתא היה עני גדול . עד שלא היה
 לו מאין להספרנס בש"ק . ורבינו הקדוש היה
 עשיר גדול וכמו שאמרו חז"ל בב"מ דף פ"ה .
 אהורייה דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא .
 ולא היה לו לרבינו הקדוש דלגת הספרנסה .
 ולא לימוד תורה מתוך הדחק . והנה כבר
 נתבאר כי מה שמיאנה אשת ר"ש בן חלפתא .
 לקבל את האבן טובה שניתן לבעלה מן השמים
 שיוכל להספרנס מזה . יען כי חסה עינה של
 החסידה . על השכר הגדול של לימוד תורה
 מתוך הדחק . ורצתה להחגלגל תחת עוני
 ודוחק . ולזאת כאשר אמר רבינו הקדוש לר"ש
 בן חלפתא . לך אמור לה אם שלחקך חסר אני
 חמלאנו משלי . יש מקום לשאול . אחרי כי
 לכל מלטה יש שכר ענוג ועדן מיוחד נבדל
 מוולתה . וכן לפי התחלפות לער קיומם .
 מעטה אף יוכל רבינו הקדוש למלאות משלו .
 שכר של תלמוד תורה מתוך הדחק . אחרי כי
 זה המין של מלטה זו היינו לימוד תורה מתוך
 הדחק אין לו בעצמו . כי הוא עשיר
 גדול ככ"ל :

וזהו מה שאמרה אשת ר"ש בן חלפתא . כי
 לכל לדיק ולדיק הוה ליה עולם בעצמו
 שנאמר כו' . היינו כאשר לכל מלטה נועד לה
 הענוג ועדן רוחני נבדל מוולתה . והלדיק מהענוג
 בהענוגים ועידונים רוחניים שונים מכל מלטה
 ומלטה . והנה ידוע ומוכן אשר לא ימלט . כי
 לא יהיה לכל לדיק חיזה מעלה אשר אין
 לזולתו . אף ללדיק שגדול ממנו . אם מלטה

כוכבי אור

וליראה אותו. שנאמר והבנת את ה' אלקיך
ונאמר את ה' אלקיך חירא :

והנה כמו שיש ביראת ה' שני בחינות.
אשר חכמי היראה יכנו אותם בשם
יראת העונש ויראת הרוממות. וכמש"כ בס'
חז"ל פ"ו משער הבנת ה' וז"ל שם. והיראה
על שני פנים. אחד מהם יראת עונשו כו'.
והשני יראה לכבודו ורוממותו ועולם גבורתו
כו'. וכ"כ בס' מסילת ישרים פ"ב כ"ד וז"ל. יש
יראת העונש כו' ויש יראת הרוממות כו'. יראת
העונש כפשוטה. שאדם ירא מעבור את פי ה'
אלהיו. מפני העונשים אשר לעבירות אם לגוף
ואם לנפש. ויראת הרוממות הוא שהאדם ירחק
מן החטאים ולא יעשה מפני כבודו הגדול ית"ש :

ובמו כן יש שתי בחינות ביראת ה' ית"ש.
אשר טובל ללבוש ג"כ בשם. הבנת
הטוב והבנת הרוממות. הבנת הטוב הוא.
לאהוב את הגורא ית"ש בשביל הטובות והחסדים
שהוא עושה תמיד עם האדם. והבנת הרוממות
היא. לאהוב את ה' ית"ש מפני גודל כבודו
ורוממותו ית"ש. וכמש"כ בס' חז"ל בפ"ב
משער הבנת ה' וז"ל. אבל על כמה פנים
חסידי האהבה בחלקים ית"ש חומר כו'. כי
הבנת העבד באדוניו חסיד לאחד משלשה פנים
כו' ועל ההקפה הזאת חסיד האהבה ממני
באלהים. לרוב חסדו עלינו והתמודת עובתו
לנו. והדבק נפשינו בהבנתו לתקות גמולו כו'.
ויש שחסידי האהבה צו לעצמו ולכבודו לגדלו
ולרוממו. וזאת היא האהבה הזכה באלהים
יחברך שמו :

והנה כמו שיראת העונש הוא מפני העונשים
אשר לעבירות אם לגוף ואם לנפש כנ"ל.
כמו כן האהבה להגורא ית"ש בגלל טובתו
וחסדיו כולל הטובות הגשמיים אשר עם הגוף
בעוה"ז. והטיב והחסד עם הנפש בעולם
הגמול. והוא השכר הגדול הפנימי לעושי רצונו
ית"ש

זהו מה שהשיבה חשת ר"ש בן חלפתא לרבינו
הקדוש. פיה פתחה בחכמה. ואמרה לו
רבי וכי רוחה אדם לחבירו לעוה"ב. לא כל
לדיק ולדיק הוה ליה עולם בעלמו שנאמר כו'.
היינו מדוע יש לכל לדיק עולם בעלמו. יען כי
שכר המלוח הוא צעד כל מלוח הענוג ועדן
מיוחד. וכן לכל מלוח לפי ערך צער קיומה.
ולכן לא יוכל כל לדיק לכנוס לתוך עולמו של
חבירו לראות את פניו. ומעטה אחריו אשר
רבינו הקדוש הוא עשיר גדול. ולומד תורה
מתוך הריח. איך יוכל למלאות משלו. השכר
המיוחד ללימוד תורה מתוך הדחק כנ"ל :

טו.

בגמ' כוכב דף נ"א אמר ר"ש בן לקיש יצרו
של אדם נחגבר עליו בכל יום ומצקש
להמיתו. שנאמר אופה רשע ללדיק ומצקש
להמיתו. ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו.
שנאמר ה' לא יעזבו בידו. ולכאורה יפלא מאוד
כי לאיזה חכמית ברא הקב"ה את האדם על זה
האופן. אשר לא יהיה הכח בידו לנלח את יצרו
הרע. בלתי עזר מעט ה'. ומדוע נתן הקב"ה
כח ועוז כזה להי"ר. עד כי לא יוכל האדם
לבדו לנלחו כי אם בעזר הקב"ה. מה הוא פרי
התועלת מזה. וכבר תמה ע"ז ארמו"ר הגה"ח
זוק"ל במאמר עץ פרי :

כתוב והבנת את ה' אלקיך בכל לבבך כו'
ודרשו חז"ל בר"ם הרואה. בכל לבבך
בשני יצריך ציור טוב וציור הרע כו' ע"ש.
ויש לבאר הנה ידוע כי עמודי עבודת ה' ית"ש.
אשר כל התורה והמורה נשען עליהם שהם הנה
היראה והאהבה. ושניהם הם מולות עשה
ובמש"כ הרומ"ס ז"ל בפ"ב מה' יסודי התורה
וז"ל האל כנכבד והגורא הזה. מלוח לאהבו

פו

בוכבי אור

י"ז וז"ל, ומעלות זכרון חסדיו והחבונן בהם, שנאמר וזכרת את כל הדרך כו', ודוד אמר ויחבוננו חסדי ה' ונאמר כי חסדך לנגד עיני כו' עכ"ל:

הוא מה שדרשו חז"ל והאבה את ה' אלתיך

בכל לבבך בשני יריך בידך טוב ובידך הרע, הכוונה הוא לשני מיני אהבה הנ"ל, היינו אהבת הטוב, וזהו האהבה להקב"ה בגלל רב טובו וחסדיו עם האדם, ואהבת הרוממות, וזהו האהבה אליו ית"ש. מפני כבודו הגדול ורוממותו ית"ש, כי אהבת הרוממות הוא בזה ה"לך טוב, כי לא תגלד אלא מחוך ידיעה והשכלה, להבין ולהשכיל בגודל רוממותו ית"ש. ובמש"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' יסודי האורה וז"ל, והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיחבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו כו' מיד הוא אוהב ומשבח כו' ע"ש, וכ"ז הוא בכתב ה"ל"ע. ודרכי השכל. וזהו אהבה ב"ל"ט, אולם האהבה בעד גודל חסדיו והתמדת טובותיו צעניני הגשמים, הנה גם בכתב ה"ל"ע"ר והתאורה, לריך לאהוב להקב"ה שמשפיע לו מטובותיו וחסדיו ומשביע לו רגונו. וכיותר כי כל מה שירך לז האדם פונה יותר לאהוב ולחמוד מטובות והמודות העו"ס, הלא כן יוסיף אהבה להקב"ה, בעד שמשפיע לו מטוב העו"ס, ומשביע לו רגונו. ועל כן האהבה הזאת בעד השפעת הטובה מעניני הגשמים. תכונה בשם אהבה ב"ל"ע"ר. וזהו שאמרו חז"ל והאבה את ה' חלקיך בכל לבבך כו' בשני יריך בידך ב"ל"ע"ר. היינו שרריך לאהוב להקב"ה בשתי בחינות אהבה. כי מלבד אהבת הרוממות שהוא ב"ל"ע"ר כנ"ל עוד יהיה האהבה אליו ית"ש ב"ל"ע"ר. היינו בגלל רב טובו וחסדו צעניני הגשמים שהוא ב"ל"ע"ר כנ"ל:

ית"ש לעוה"ב. וזהו מש"כ בס' חוה"ל. האהבה ממנו בחלקים לרוב חסדו עלינו כנ"ל. המה הטובות הגשמים עם הגוף. ומש"כ ותדבק נפשנו באהבתו לתקות גמולו כו'. הוא הטוב עם הנפש אשר הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו:

אולם הבדל יש כי יראה העונש האדם

יחפעל יותר מהעונש הרוחני אשר לנפש. באשר הוא מאמין כי שפטים נכונו עם לפועלי עון באין מנוס ומפלט. אולם מעונשי העבירות אשר לגוף לא יחפעל כ"כ. יען כי הנהגת הקב"ה עם בריותיו בעוה"ז. נסתרה דרכו מעין כל איש כי לפעמים נראה כי רשעים ושלי עולם ישנו חול. ונפש לדיקים החמוגג ברעה. רשע מאריך ברעתו ולדיק אובד בלדקו. וכבר התאונן ע"ז ירמיה הנביא ואמר מדוע דרך רשעים ללחם. אולם בדרכי אהבה להבורא ית"ש בגלל רב טובו וחסדו. האדם ירגיש ביותר בטובות הגשמים שהיא קרובה לחוש. כי צמט החבוננות הנה כל אדם לפי מוצבו יביר וידע כי הוא עמוס בטובות הבורא וחסדיו בכל עת ובכל שעה מעת גיחו מרחם:

בל יאמר האדם הן כל טובות העוה"ז המה

הבל הבליים. וכל החמודות והשעשועים המה נקלים ושפלים. גם מי אשר יתן לו האלהים עופר ונכסים וכבוד גם זה הבל ורעות רוח. עתה האם יאות אהבה כו למלך הכבוד. בעד טובותיו וחסדיו צעניני הגשמים אשר אין ממש צעלמותם יבוסם כוזב תבו וזהו. הלא הוא כמו גער קטן אשר מכיר טובה למי שנותן לו דבר קל לשחוק בו. ויאהבהו בגלל זה. האם יחפעל האדם מאהבה כו. כן מה צלע למלך הכבוד באהבה כזה:

אכן לא כן הדבר. כי זהו רגונו ית"ש אשר

האדם ירבה להכיר ולהחבונן תמיד על רב טובו וחסדיו. להודות לו ולאהבה אותו. ועי' בס' שערי השובה לר"י שער השלישי כו'

ובן הוא צענין השבח והברכה והתפילה. בעד

כל עניני הגשמים מלרכי האדם בעוה"ז. כי רגונו ית"ש הוא אשר האדם ירבה להכיר ולהחבונן

כוכבי אור

תכלית רצון ה' ית"ש בכל הג'ל נראה כי הכל הוא לעוצת האדם. כי הקב"ה הוא מרומם על כל ברכה ותהילה. ואין צריך לקלוכו של האדם ולא לתפילה. כי הכל לפניו גלוי, אכן ידוע כי תכלית בריאת האדם בעוה"ז. הוא רק למען להטיב לו בחייתו. להגחילתו חי עד ועדן נלח. כי יבא על שכרו בעולם הגמול. בעד פרי יגיע כפיו ועמלו בחורה ומנות וכמש"כ בה' מסילת ישראל פ"א ע"ש. ונראה כי לכך בא המורה השמר לך פן תשכח את ה' חלקיך. וכתב בה' שעה לרי"י ח"ל. הוזהרו צוה לזכור את הש"י בכל עת עכ"ל. והיינו כי כאשר יהיה זכרון ה' ית"ש בקרב לבבו תמיד. ילך דרכי ה' הישרים לשמור את כל החורה והמורה. וכמש"כ בשי"ע חו"ה סי' א' שויה ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בחורה ובמעלות הכלוקים בו ע"ש:

אמנם כאשר הנפש כולאה במאסר החומר. יואר לב האדם רע מנעוריו. ולבבו פונה לתאוות החומריות. ולכן האדם עלול לשכוח בה' ית"ש ולסור מדרך החורה והמורה. על כן היחה מחבמתו ית"ש. לפנות דרך להאדם לזכור בו ית"ש תמיד ע"י עיני הגשמים מלרכי האדם. ולויה כי האדם יתפלל אליו תמיד ויבקש רחמים מלפניו ית"ש על לרכיו. וכן לזכור תמיד את חסדיו והתמדת טובותיו. ולהודות לו על חסדו. ועל כל מה שיהנה בעוה"ז יבדך אותו:

הוא מה שאמרו חז"ל ביומא דף פ"ו. שאלו הלאמדין את ר"ש בן יוחי. מפני מה לא ירד להם לישראל מן פטם אחת בשנה. אמר להם המשול לכם משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. ופסק לו מנוטותיו פטם אחת בשנה. ולא היה מקביל פני אביו אלא פטם אחת בשנה. עמד ופסק מנוטותיו בכל יום. והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים. והיה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר. וגמלאו כולן מתים ברעב

ולהחזוק רב טובו וחסדו. ויודה לו תמיד על חסדיו. וכן בפרט בכל מה שיהנה בעוה"ז יבדך אותו. וכמו שאמרו חז"ל ר"פ כ"ד מזכרין אסור לו לאדם שיהנה מן העוה"ז בלא ברכה ואסמכה אקרא ע"ש. ואף כי כל הגאח עוה"ז בעלמותם הבל ורעות רוח. אכן זהו רצונו ית"ש. וכן הוא מרצונו ית"ש. שהאדם יתפלל אליו תמיד ויבקש רחמים מלפניו על לרכיו. להשלים לו כל חפלו. ולמלאות משאלות לבבו. יקרא וה' יענה:

זהו מה שאמרו במדרש איכה. טוב ה' לקויו. יכול לכל ח"ל לנפש תדרשנו. הנה ידוע כי מיסודי דרכי עבודה ה' ית"ש. הוא הבעהון באלוקים ית"ש וכמה כחובים רבו ע"ו. לבל יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. כי אם יהיה ה' מצטחו. וברוך הגבר אשר יצטח בה'. והנה כנוהג שבעולם. אם גדיב אחד מצטיח לעני לתח לו די סיפוקו. והוא ממלא הבעתהו ונותן לו תמיד די מחסורו אשר יחסר לו. היתכן כי בכל יום ויום יתלה העני פני הגדיב. כי לא יעזוב את חסדו ממנו. ולא יגרע לחס חקו. כי אין זה מהנימוס. ודרך חרץ כמוכן. ולזה הייתה אומר כי כנו כן כאשר הקב"ה מורה להאדם לשום מצטחו בו ית"ש. ומשביע תמיד לכל חו רצון. מה צריך עוד בקשת רחמים מלפניו ית"ש תמיד:

אכן לא כן הדבר כי הבעהון לבד חינו מוספיק ורצונו ית"ש הוא. אשר עם הבעהון יתפלל האדם ויבקש רחמים מלפניו ית"ש תמיד על לרכיו. ואז יהיו עיניו נשואות אל ה' ית"ש. כי יפיק רצון מאתו. למלאות משאלות לבבו לטובה. וכאשר כן קצטו לנו האצות הקדושים להפלה ג' פעמים בכל יום. זהו מה שאמרו חז"ל במדרש. טוב ה' לקויו. יכול לכל היינו גם למי שאינו מהפלה אליו כלל. כי אין צריך רק לקוות אל ה' ולבטוח בו ית"ש. ח"ל לנפש תדרשנו. היינו כי עם הבעהון צריך ג"כ לדרוש ולהתפלל לפניו תמיד. וכאשר ידרשנו ימלא לו:

כוכבי אור

פו

צרכו לצבו חמיד . ליקך צדרכו ולשמור את החורה והמורה . חכן מעניני החומים של עבודתו יה"ש . לא היה לפניו סיבה כזו . יען כי צבה חין שום יחוס להאדם עם גבהי מזומים . אחרי אשר הצמורה הוא ציד האדם :

וע"ב רחמה חממו יה"ש . לאסור ידי האדם . אשר גם בהנוג לעבודתו לא יוכל לזוז בלתי עזרתו יה"ש . וע"כ נתן כח ועזו ציד ה"ה"ר אשר יתגבר על האדם ושלח יוכל האדם לנחו בלתי ה' עוזר לו . ואחרי אשר הוא צריך לעזרתו יה"ש , הוא מוכרח להתפלל אליו ולבקש רחמים מלפניו חמיד . שלא יעזבו ציד יצרו . וכמה תפילות ההפלל דוד המלך ע"ה על עניני הגשם . וכן חנו נוחפלים בכל יום . ואל תשלט בנו יאה"ר . ואף כי הצמירה הוא ציד האדם . חכן הכל הוא מיוסוד הזה . ממנה שאמרו חז"ל ואלמלא הקב"ה עוזרו חין יוכל לו . ובכ"ז חין זה סוחר להצמירה . כי כאשר יעשה האדם את שלו כל מה שבחמו לכבוש את יצרו . אף כי יצרו יתגבר עליו . הנה ה' עוזרו ולא יעזבו ציד יצרו :

וע"ב אחרי אשר האדם הנה מוכרח לעזרתו יה"ש בכל פיטוח שהוא פונה . ולריך להתפלל חמיד להקב"ה ולבקש רחמים מלפניו . על צרכו בגשמים והרוחמים שלא יעזבו ציד יצרו . מעתה הנה שניהם כאחד יהיה סיבה . אשר עיני האדם יהיו נשואות חמיד להקב"ה . ושלח לשכוח בו יה"ש אף כרגע :

צרכו . ומאלו כולן מכוונים את לבן לחייהם שבשמים . ולכאורה יפלא כי הנה דור המדבר אשר עין צעין ראו את כבוד ה' הגדול והגורא . וחין ספק כי עבודתם היתה צמדרגה הרמה של יראת הרוממות . מה היה צריך עוד לייראם ולבהלם עם יראה הגמורה של יראת העונש . מחרפת רעב וכפן :

אכן זה הדבר . כי חין הכונה לייראם ביראת העונש של חוסר מזון . להכריח אותם על עבודתו יה"ש . אכן הנה כל אדם לפי מדרגתו ציראה צריך שתהיה יראת ה' על פניו חמיד . שלא לשכוח צה' יה"ש אף כרגע . וכמש"כ השמר לך פן תשכח בו' . חכן כאשר האדם הוא עלול לשכחה . ולזאת הנה עניני הגשמים אשר הכל צידי שמים . והוא צריך חמיד לחבדי ה' יה"ש . וליונו להתפלל אליו ולבקש רחמים מלפניו . וזה סיבה שלא ישכח צה' . ואז היתה עבודתו חליו יה"ש . כפי מצב מדרגתו ציראתו יה"ש . זהו מה שאמרו חז"ל אף ישראל בו' והיה דואג ואומר שמה לא ירד מן למחר בו' ומאלו כולן מכוונים את לבן לחייהם שבשמים . היינו כי היראה האמת שמה לא ירד מן למחר . הביא אותם רק לזכור את ה' יה"ש . כי היו מכוונים את לבם חליו יום יום . להתפלל אליו ולבקש רחמים מלפניו . ולהודות לו חמיד על חכדיו . וממילא היתה עבודתם לפי מדרגתם בגבוה של יראת הרוממות והאבה ה' יה"ש ככ"ל :

ומעתה נשכיל צינה להצין מה שאמרו חז"ל . יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום . ואלמלא הקב"ה עוזרו חין יוכל לו . אשר לכאורה יפלא להבין הטעם מדוע עשה ה' ככה . לתת כח ועזו לה"ה"ר יוחר מכפי כח האדם . עד אשר לא יוכל לנחו בלתי הקב"ה עוזרו . חכן זה הדבר . כי הנה עניני הגשמים מוצרכי האדם אשר הכל הוא צידי שמים . והאדם צריך חמיד לחבדי ה' ועובתו . ולבקש רחמים מלפניו חמיד , וזה סיבה אשר יהיה זכרון ה' יה"ש

גמ' קידושין דף פ"א . פלימו הוה רגיל למימר כל יומא גירא צעיניה דטען . יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה . חידמי ליה כעניא . אחא קרא חצבא . חפיקו ליה ריפחא . חמר ליה

כוכבי אור

הוא נוקם ובעל חינוך. הלל המדה הזאת הוא רק צדד החומר אשר בעשר יאודו. ג' גם יחר הדברים שעשה. כי הוה קעביד מיילי דמאוס ואחרי אשר אמרו ליה תיב שפיר. הוסיף לבקש כוס יין ושדח ביה כימו. הלל חין בזה נקמה כלל. ומה ששקא ומיה והשמייע קול פלימו קטיל גברא היה יכול לעשות בלא זה. וכפי הגרסה הם רק דברי שחוק ומחלולת. האם השטן הוא לך אשר לזון חמד לו לשחוק ולהלל בפלימו. ד' מדוע כיון את השעה לעשות מעשיהו בערב יוהכ"פ. ולא באיזה חג ומועד. ה' מה זה שאמר פלימו אח"כ לשטן ואלא היכי אמר. האם חין דרך אחר כ"א לקבל חלקו בארץ. גם שאר דקדוקים שאין להאריך :

ליה יומא כי האידנא. כולי עלמא גואי ואנא אבראי. עייליה וקריבו ליה ריפתא. אמר ליה יומא כי האידנא כולי עלמא אחכא ואנא לחודאי. אחיובו איהבוהו אחכא. הוי יתיב מלא נפשיה שיחא וכיבי עליה. והוה קעביד מיילי דמאוס. אמר ליה תיב שפיר. אמר ליה הבו לי כסא. יבבו ליה כסא. אמר שדח ביה כימו. נחרו צ"י שקא ומיה. שמעי דהוי קאמרי פלימו קטיל גברא פלימו קטיל גברא. ערך וטשא נפשיה בבית הכסא. חזיל בתריה נפל קמיה. כי חזייה דהוי מטטער גלי ליה נפשיה. ח"ל מי"ט אמרת הכי. ואלא היכי חיימא. ח"ל לימא נר רחמנא נעבר ביה בשטן עכ"ל הגמ':

ונראה ליישר המסילה בזה הסיפור. ומתחילה

נבאר כי מה שהיה רגיל כליונו למימר כל יומא גירא צעיניה דשטן. חין זה דרך קלה. אכן הכה ידוע. כי החכם מוכה"א יחאר בזכמתו. את ה"ה"ר ביוחסו עם כוחות הגויה. בחור מלחמת אויבים. כמש"כ בקהלת ט' עיר קטנה ואנשים בה מעט. וצא אליה מלך גדול וסבב אותה כו' ודרשו חז"ל בגדרים דף ל"ב. עיר קטנה זה הגוף. ואנשים בה מעט אלו אברים. וצא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצה"ר כו' ע"ש. וכן אמרו חז"ל בצרכות דף ו' לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר. ופרש"י יעשה מלחמה עם ה"ה"ר. והחסידי בעל חוה"ל כתב בפי"ה משער יחוד המעשה. אמרו על חבד שפגע אנשים שבים מנלחמת אויבים כו'. ח"ל שבהם מן המלחמה הקטנה התעוררו מלחמה הגדולה היא מלחמת היצר וחיליו ע"ש. והנה ה"ה"ר הוא שוגא להאדם תכלית שגאה. וכמו שאמרו חז"ל בסוכה דף נ"ג שבעה שנות יש לו ליה"ר כו'. שלמה קראו שוגא שנאמר אם רעב שוגאך כו'. וצ"ס חוה"ל שם כתב וז"ל. בן אדם ראוי לך לדעת כי השוגא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך כו' והוא מורה אותך בחייו הממיתים לשרשך מארץ חיים כו' ע"ש :

והנה

ופרש"י היב שפיר. שב כהוגן שלח המאוסו.

שדח ביה כימו. השליך בחובו את כימו ליחה היוצאת מן הריאה. נחרו ביה גערו ביה שקא הוא החזיק את עלמו כמת. שמעו דקאמרי כו' השמייע לאנשי ביתו קול יואל מבחון אומרים פלימו קטיל גברא. ערך פלימו כסבור שבאים עליו נוגשי המלך להורגו. טשא נחבא בבית הכסא חוץ לעיר. חזייה שטן לפלימו דמטטער. מאי טעמא אמרת הכי. למה הורגלת לקללני. אלא היכי נימא. לדחותך מעלי שלא תהטאני עכ"ל. ונראה מפרש"י שמה שהיה פלימו רגיל למימר כל יומא גירא צעיניה דשטן הוא קלה שקלל פלימו את השטן למען לדחותו מעליו שלא ימחילו :

הנה כל הסיפור הזה הוא חזון נפלא. פליאה

עלמא ויודע סחומא. ח' מאי ענין לפלימו לתת חלום על ראש השטן יום יום. האם זהו דרך לכבוש את המלחמה. של מלחמת היצר. צ'. השטן אשר הוא ממלכתי רוח. חגר חיומה וכעס. ירד מטה והחטוף כלבוש גולם ונויה. להחליך בחוץ כאחד האדם. להפליא פליאות ולעשות נוראות לקחת נקם מפלימו. להפחידו בעלילות רע וסכנת מות. האם השטן

בוכי אור

פח

יכול לו שנאמר בו'. הרי כי באמת רב כמו וחילו של ה'ה'ל' מכח האדם. ולא יוכל להשפיר נגד ה'ל'ר כי חזק הוא ממנו. כי ימינו לא חושיע לו. וה'ך צבא ימין ה' ועזרתו יח"ש יעשה חיל לכבוש את המלחמה. וכבר כהבטו כי כל זה הוא בכונה מחמתו יח"ש. לתת כח ועזו כזה לה'ה'ר. אשר האדם לא יוכל לנצח אוחו בלתי עזרתו יח"ש. כי זה הוא סיבה אשר האדם יכוון את לבו לאציו שבשמים. ויהיה שינוי נשואות אליו חמיד. כי לא יעזבו ביד ילרו. אכן פלימו היה סבור באמת. כי כאשר מסר הקב"ה את הבחירה ביד האדם. הגה צדו ועולם ידו לצד יוכל להתגבר על ילרו ולכבוש אוחו :

והנה ידוע מטוחות הגויה. כמה גדול כח הנקמה והנלחון בקרב האדם. לנקום נקם מאלו שגאלו המצבאם נפשו ולנצח אוחו. ומה גם עת יחראה פנים עם אויבו בשדה המערכה במערכות קרב. כי אז יתעורר בקרבו כח הנקמה והנלחון. וילבשהו רוח גבורה. ויהאזר בעזו ותעלמות למבור גם למוות נפשו. וצוה יתגבר לפעמים גם על אויבו החזק ממנו :

ולזאת

יפלא מאוד. אחרי אשר ה'ה'ל' הוא שונא להאדם הכלית שגאה. ויחפש עליו רק רע כל היום. ללכוד אוחו במלודה. ולשרשו מארץ חיים. ואם כי עיני בשר לא ישרנו עיני השכל רואות. וא"כ יפלא מה זה יתהלך עם ה'ה'ל' בשלום ובמישור. מדוע לא ימלא בקרב האדם רוח החפץ לנלחון ונקמה. לכבוש את ילרו ולנצח את המלחמה כמשפט לכל אויב ושונא. אמנם אין להשפיל על רוח בני האדם. כי רחוקים אהנו מהרגשי עיני הדוממים והמלחמה הזאת לא יטייר בלבביו לור אחייתו. כי גם חסר לנו ההרגש משכר ועונש הרוחי :

והנה חז"ל אמרו במד"ר פ' נ"ד. ברטות ה'

דרכי איש גם אויביו ישלים אוחו זה יח"ר ע"ש. ונראה כי אין הכונה כי ה'ה'ל' ישלים עם האדם. וירף ידו ממנו מלהתגרות בו. אכן הכונה הוא כי הגה ה'ה'ל' הוא שונא להאדם הכלית שגאה. וירצה להפילו למשואות ולשרשו מארץ חיים. אכן ברטות ה' דרכי איש. גם ה'ה'ל' ישלים עמו. ויהיה לו לאויב. וישמח להיות מנוצח מן האדם. והגה גם פלימו הגיע למדרגה זו. כי ראה ה' את דרכיו. וה'ה'ל' השלים עמו ונעשה אהבו :

אכן

פלימו היה לנגד עיניו. לור המלחמה הזאת עם ה'ה'ל'. כמלחמת אויבים ממש. והים מתחזק במלחמתו נגד ה'ה'ל' צבא הנקמה והנלחון. הוא מה שסיה רגיל לומר בכל יום. גירא בעיניה דשטן. הייט כי היה מתפאר לנגדו כי יתגבר עליו ויורה אליו חלים. וצוה היה נאזר בגבורה לכבוש את ילרו ולנצח את המלחמה :

ועל

כן כאשר ראה השטן כי פלימו נחמה צוה. לחשוב כי ימינו לצד נאדר צבא לעשות חיל. להתגבר על ילרו ולדכא אוחו תחתיו מבלי עזרתו יח"ש. ע"כ ערך לפניו את כל המערכה הזאת. תכלית הדבר לדעתו הוא. להביא את פלימו לידי נסיון גדול בדרכי המדות. וללכוד אוחו צפח מדת הקפדנות. כאשר יתבאר לפנינו בס"ד. ולהראות לו בחוש כי לא צדו יגבר איש נגד ה'ה'ל'. כי רב כמו מכח האדם. ובידו לפרוש רשת לרגלי יראי ה' וכל חסדיו. ע"י כסיומות גדולות וללכוד אוחם במלודה. ואם ה' לא ישמור פיר הקטנה מיד מלך גדול הסיבב אותה

אמנם אם כי הרעיון הזה בעצמו הוא טוב.

להיות לו להאדם רוח החפץ לנלחון ונקמה נגד ה'ה'ל'. אולם מה שיהיה פלימו מתפאר לנגד ה'ל'ר. כי יתגבר עליו ויורה אליו חלים. ובפיו מלא לאמר כל יום גירא בעיניה דשטן. זה אינו לפי מה שאמרו חז"ל בסוכה (דף ג"ב). ילרו של אדם מהגבר עליו בכל יום וינבקש להנחיתו בו' ואלמלא הקב"ה עוזרו אין

בוכבי אור

הוא. ולזאת הראה לו השטן. כי גם ביום הזה.
רצ כמו וחילו להביא את האדם ליד נסיון.
וללכוד אותו במלודה:

(ב) אדמי ליה כעניא אחא קרא אצבא

כ' הנה חכמי היראה כחבו
לפרש הכתוב בפ' בראשית. ואם לא חטיב לפתח
הטחח רובן. כי הודיע ה' ית"ש לקין כח הילה"ר.
כי גדר גדר בעדו שלא יבא אל הבית לפתוח
את האדם לעבירה. רק על פתח הבית יעמוד
כעני על הפתח. וכמאמרם ז"ל בכוכה דף ג"ב.
מתחילה קראו הלך ולבסוף קראו אורח. ולבסוף
קראו חיש וע"ש בפרש"י. וזהו לפתח חסאת רובן.
וכאשר האדם ישמע בקולו מעט לפתוח לו הפתח
אז יחזק הילה"ר עליו להיות לו חכמאי בביתו.
וזה שהראה לו השטן לפלימו במשל ומורה.
כי אדמי ליה כעניא. ומתחילה עמד אחורי
הפתח ואחא קרא אצבא לפתוח לו הפתח כמוזן:

(ג) אפיקו ליה ריפתא. אמר ליה יומא כי

האידנא כולי עלמא גואי ואנא
חבראי. עיילה וקריבו ליה ריפתא. אמר ליה
יומא כי האידנא כולי עלמא אחכא ואנא לחודאי.
אחיובו אוחצוהו אחכא — הנה הגאון החסיד
זאוק"ל צפי' משלי כחב. כי אין דרך הילה"ר
מתחילה להפציר לעבירה אלא מתחיל להראות
לאדם חכמה. וכשרואה שאינו מתגבר עליו.
אז מתחיל למשכו ברחשו. ומנחיתו לעשות מלות
שיש בהן הגח הגוף. כגון חכילה ושמחה של
מלוא. וכאשר הוא רגיל בהעמוגי מלוא אז
מתחיל להמשיכו אחר תלוא עוה"ז כו'. והנה
ילה"ר הוא החלוא. וזהו שרמז לו מדרכי
תהלכותו עם האדם. כי הילה"ר הוא החלוא
מתחילה קרא אצבא ובקש רק ריפתא. היינו
כי החלוא מבקשת מתחילה מלת האדם רחמים:
שלא להוציח את עוה"ז מכל וכל. וכאשר פתח
לפניו הפתח וקריבו ליה ריפתא. אל יומא כי
האידנא כולי עלמא אחכא ואנא לחודאי. היינו
כי בערב יוהכ"פ מלוא לאכול ולהרבות בסעודה
וכמזואר

אוחה זה ילה"ר לשוא שקד שומר לשמור ח"ע
מידו. ורק ה' ית"ש הוא ישמור את רגלי הסידוי
מלכד. ולא יעזבם ביד יארם. וכמאמרם ז"ל
יאר של אדם כו' ואלמלא הקב"ה עוזרו אין
יכול לו:

אמנם אריכות המוחה הזאת.

הנה כאשר
השטן הוא הילה"ר השלים עם פלימו
ונעשה חוכבו. על קן עם זה ראה להראות לו
מדרכי תהלכותו עם האדם. וכל מה שעשה
בזה לא היה שום דבר לבטלה. כי בכל המוחה
הזאת נטונה בחוכה חידות ומשלים. מדרכי
תהלכות הילה"ר עם האדם. וכאשר יתוודע
לפלימו מי הוא האיש הלוה. אשר התחפש ובא
בחור עני. ישכיל ויבין את כל המוחה על מה
ירזומן מליהם. עהה הנני להסיר את המוסך
הגסוכה על פני המוחה הזאת. ולגלות פני הלוה.
את חכיליה הכונה. ואת תורף החידות והמשלים
ופתרוגם. והנני לבא על סדר הסיפור. ולבאר
בעו"ה אחת לאחת:

(א) יומא חד מעלי יומא דכפרי הוה אדמי

ליה כעניא כו' — הנה לפי מה
שיחבאר לפנינו. כי השטן הביא לפלימו ליד
נסיון בדרכי המדות. והכשילו במדת הקפדנות.
ולזאת כיון השטן את השעה בערב יוהכ"פ. כי
הנה ידוע כי בעשרת ימי חסוכה. לריך האדם
להיטיד דרכיו ולשפר מעשיו ביותר. ואף מדת
חכידות שאינו רגיל להיות נזהר בכל השנה.
בכ"ז לריך להיות זהיר בעשיית. וכמזואר
צירושלמי פ"ק דשבת. ר' חייל רבה מפקיד לרב
אז את יכול למיכל כולה שתא צטורה אכול. ואז לא
אכול ז' ימים בשתא. הביאו הרמ"ש כוף ר"ה וכחב
צשם רחבי"ה שאלו ז' ימים הן שבין ר"ה ליוהכ"פ.
וכתב הרמ"ש דע"כ נהגו בחשכנו שאף אותן שאין
נזהרין מפת עובד כוכבים כל השנה בעשיית
נזהרין ע"ש. ועכ"פ כמו כן בדרכי המדות
בדואי לריך להיות בימים האלו על משקל
החסידות ביותר. ומה גם בערב יום הקדוש

כוכבי אור

פמ

הנה נא ידעתי כי איש חלקים קדוש הוא מנח
ידעה רב ושמואל חד אמר שלא רחמיה זבוב
עובר על שולחנו וחד אמר כו'. והיינו כי יאה"ר
דומה לזבוב. והנביא הקדוש שלא היה להיאה"ר
עליו שליטה. ע"כ לא נראה זבוב עובר על
שולחנו. ועי' בצרכות דף ס"א אמר רב יאה"ר
דומה לזבוב כו'. ושמואל אמר כמין חסיה הוא
דומה וזהו מה שאמרו שם חד אמר כו' והבן :

וכמבואר בגמ' ופוסקים. ועי' חוס' כתובות
דף ה' ד"ה אלא שהיו רגילים להרבות בעופות
ובדגים. וזהו שח"ל השטן יומא כי האודנא כו'.
היינו כי ביום זה הלך מלוא להרבות בעפודה.
ורואה לאכול עם המסובין סעודה קבועה לכבוד
היום. וזהו שרמז לו במשל וחדה. כי היאה"ר
היא התחילה בהחילה בקשה רק ריפתא. ואח"כ
התחילה למשוך ברשתה למלוא שיש בה
הנחת הגוף :

וזה הוא שהראה השטן לפלימו במשל וחדה.
כי הוא דומה לזבוב. וקשה לגרש אותו.
כי כאשר היה קעביד מילי דמאים וח"ל תיב
שפיר. והוא לא חת ולא זע. וכרגע בקש כוס
ואכמר שדא ציה כיוו :

(ד) הוה יתיב מלא נפשיה שימחא וכיבי
עליה — הנה צביאורי הגר"ח
לאגדה ברבות (דף ס"ח). כתב למה שאמרו
שם יצר הרע דומה לזבוב כו' שנאמר זבובי
מות יבאיש יביע שמן רוקח. כי הנה
הזבוב אינו עומד אלא ע"ג מקום רע. וכן יאה"ר
אינו שורה אלא במקום פגום. וזה שרמז לו
במשל כי כאשר התעטף בלבוש גולם וגויה.
מלא נפשיה שימחא וכיבי כי אינו שורה אלא
במקום פגום כנ"ל :

(ו) נחרו ציה — הנה כפי שטחיות הלשון
מבואר. כי מתחילה ח"ל צמח
ובלשון רכה תיב שפיר. וכפרש"י שב כהוגן שלא
תמאסנו ואח"כ כאשר יבצו ליה כסא ואכמר
שדא ציה כיוו. נחרו צו ופרש"י גערו צו ונראה
כי זהו גערה בקול. והיינו מה שאמרו שקא
ומיה ופרש"י. שקא הוא החזיק את עלמנו כמה.
והיינו כי עשה את עלמנו כאילו נחרד ונתבהל
מקול הגערה. ועל ידי כן יאל רוחו פתאום.
ונראה כי זה היתה יסוד מטרת השטן. להרגיז
את פלימו ולהכעיסו. ולהביא אותו לידי קפידא
עד שגערו ציה בקול. והנה אמר כי הביא את
פלימו לידי נסיון גדול : איש עני מיסב על השלחן
ממאס את המאכלים בפני המסובין. וכאשר
הפלירו צו שלא יעשה כן. בקש כוס ואכמר
שדא ציה כיוו לתוך הכוס. ושם שנית אל קילו.
עד אשר קלה נפש המסובין :

(ה) הוה קעביד מילי דמאים. ח"ל תיב
שפיר. ח"ל הבו לי כסא יבצו ליה
כסא. אכמר שדא ציה כיוו — הנה מה
שאמרו חז"ל יאה"ר דומה לזבוב שגא' זבובי מות
כו'. נראה לפרש המליצה בזה. כי הנה כל
החיות והעופות כמה יראים מהאדם ובמש"כ
ומוראכס ומהכס כו'. ולזאת אפשר לגרש אותם
ולהבריחם ולא צמירה יבצו על עקבם. מלבד
זבובים אינם יראים מהאדם. וכאשר יעופו על
פניו ויגרש אותם. הנה כרגע יבצו על עקב
בשהם לשכון על פניו. ואין חכמה ועלם לנגדם
כי אם להניף עליהם מניפה המיד. זהו מה
שאמרו חז"ל יאה"ר דומה לזבוב שנאמר זבובי מות
כו'. כי היאה"ר הוא כמו הזבוב שאינו ירא
מהאדם. והף אם האדם יגער צו ויבריחו.
כמעט רגע יבצו אליו. ואין חכמה ועלם כ"א
שלא להביח דעה מנמו ולהבריח אותו המיד.
ואפשר שזהו מה שאמרו חז"ל בצרכות דף י'.

אבן הנה ידוע כי מדרך הענוה האמיתית
שלא להקפיד כלל וכלל על שום דבר
בעולם. וכמו שסיפרו חז"ל בשבת (דף ל')
מענותותיה של הלל כי איש אחד ראה להקניטו.
ועשה מעשים אשר לא יעשה. ולא עלתה בידו
בשום אופן להקניט את הלל ולהביא אותו לידי
קפידא

כוכבי אור

אח יצרו ולהתגבר עליו בפעם אחד. לשבז אל ה' ית"ש ולפשות תבוצה שלמה. וכמו שסיפרו חז"ל בפ"ז דף י"ז על ר"א בן דורדיא. שלא הגיע זמנה אחת צעולה שלא בה עליה. פעם אחת שנוע שיש זמנה בצרכי הים כו' נטל כיס דינרין כו'. אמרה לו כשם שהפיתה זו אינה חוזרת למקומה. כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הגיע ראשו צין בצרכיו ונעה בצביה עד שיצאה נשמתו. יאלהה בת קול ואמרה ר"א בן דורדיא מנזמן למי העוה"ב. צבה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים. ויש קונה עולמו בשעה אחת ע"ש. ועוד יש כמה סיפורי מעשיות כאלה:

הוא מה שאמר הכתוב הוא יסופך ראש ואחיה השופטו עקב. כי הגה ידוע כי נחש הקדמוני הוא השטן הוא היל"ר. וזה שאמר הוא יסופך ראש. היינו כי האדם בפעם אחת יעלה עליך לנשך אותך בראש. ולשבז אל ה' ית"ש. ואחיה השופטו עקב. היינו אחת תהיה מוכרת בתחילה רק לנשך אותו עקב. וכמו שאמר ז"ל מה אומנתו של ית"ר היום אומר לו עשה כך. עד שאומר לו עבד עבדת כוכבים כנ"ל:

זרה שהראה לו השטן לפליטו במחזה. כי כאשר גערו ב' החזיק עלמו כמת. היינו כי יש בכח האדם להתאזר עוז ברגע אחד לגעור ביל"ר ולדכא אותו תחת רגליו. עד אשר יפול לפניו שדוד כמת. וכבר בארנו למעלה. כי מה שהשטן אידמי ליה כעניא וקרא אצבא. ואח"כ אמר יומא כי האידמא כולי עלמא גואי ואנא אצראי. ואח"כ אמר כולי עלמא אחבא כו'. כי רננו לו צוה מדרכו עם האדם לאט לאט וכמו שאמר חז"ל בסוכה דף נ"ב מתחילה קראו הלך. ולצבוק קראו אורח כו'. ע"כ הראה לו אח"כ צומל וחדה את כח האדם להתגבר על יצרו צפ"א. ולהפיל אותו שדוד לרגליו:

ערק

קפידא. ועכ"פ לפי דרך העטה האמיתית. לא היה ענין לחול שום קפידא. ולגעור על העני ומה גם בצערב ויובכ"פ אשר אז לריך להיות דרכי המדות על משקל החסידות ביותר כנ"ל. וזה היה הכלית מטרת השטן במחזה הזאת. להראות לו את עולם כחו וחילו. להביא אותו לידי נסיון גדול. ולהכשילו במדת הקפדנות. למען לא יתפאר עליו לומר גירא צעינה דשטן וכנ"ל. כי להחסידי הקדושים ההם הדומים למלאכי השרת. הגה רפיון מעט בצורה מדה הוא ממשול גדול מאוד:

(ז) שקא ומיה — ופרש"י הוא החזיק עלמו כמת. הגה צוה הראה לו גם את כח האדם. אשר לפעמים רב כחו וחילו מול היל"ר. כי הגה בקללה שקילל הקב"ה את הנחש. אמר לו ואיזה חשית כו' הוא יסופך ראש ואחיה השופטו עקב. ויש לבאר כי הגה עם כל חוקפו וגבורתו של היל"ר. ועם חולשת כח האדם. כנ"ז יש פרט אחד. אשר רב כחו וחילו של האדם מכה היל"ר: כי הגה היל"ר לא יוכל לפסוע פסיעה גסה לעלות על ראש האדם. היינו כי אין בכחו לבא אל איש משלומו אנוני ישראל שומר תורה ומצוה. להביט אותו לעזוב ארחות ישר בפעם אחת. ולעשות כל תועבה ומה גם לעבוד עבודת כוכבים. כי אם יעשה זר מעשהו בהדרגה. לאט לאט יתעה אותו מדרך הטוב. עד כי יעשו עקלקלות בתוהו לא דרך. וכמו שאמר חז"ל בשבת דף ק"ה סך אומנתו של ית"ר. היום אומר לו עשה כך. ולומר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבד עבדת כוכבים והולך ועובד ע"ש. וכן אמרו ז"ל בסוכה דף נ"א בתחילה החכם וגבסוק בקרבם ע"ש:

אבן לא כן האדם. גם אם כבר נלבד צפה ונאחז במלכות היל"ר. וירד למדרגה התחתונה לסור מאחרי כל התורה והמצוה. כנ"ז הגה בכחו להתאזר עוז ותעלמותו. לכבוש

כוכבי אור

צ

עלילות רצח וסכנת מות עד כי הוכרחה לכרוח
ממוך לעיר. ולשום עמדתו צבית הכסא. מקום
אשר אף ההרהור צד"ת חסור שם :

(י) **כי** חזייה דהוי מטער גלי ליה נפשיה
אמר ליה מ"ע אמרת הכי — היינו
כי השטן ח"ל מ"ע אמרת גירא בעימיה דשטן.
ותחשוב כי בכחך ועולם ידך חוכל להתגבר על
יךך ותחפאר עלי כי אתה מורה קשת וחלים :

(יא) **ואר**א הכי אימא — היינו כי פלימו
אמר להשטן. אחרי כי רב כחך
וחילך מכח האדם. וחוכל להתגבר עליו עד
כי לא יוכל לנאחך. ח"כ הכי אימא. היינו איזה
ענה ותחבולה יש לנגדך לכבוש אוהך :

(יב) **א**יך לימא מר רחמנא נעטר ציה
צשטן — צכאן גילה לו הסוד.
כי צאמת ימין האדם לא חושיע לו נגד הי"ר.
ורק לד' הישועה ובכח ימין ה' ועזרתו יעשה
חיל לכבוש את יצרו. וכמו שאמרו חז"ל יצרו
של אדם מתגבר עליו צכל יום כ"י ואלמלא
הקב"ה עוזרו חין יכול לו. ע"כ לא יתפאר לנגד
הי"ר. כ"א יתפלל תמיד ויבקש רחמים מאת
ה' יח"ש. לשלוח לו עזרו מקדש. ולא יעזבו
ציד יצרו. וה' יח"ש ישמור את רגלי חסידיו
מלכד. כי עינו אל יראיו למייתלים לחסדו :

(ח) **ערק** טשא נפשיה צבית הכסא חזיל
צחריה נפל קמניה — הורה לו צזה
דעה בענין מלחמות הי"ר. ולהשכילה צינה
כי אף אם האדם יעלה צמועלות להיות גבור
כובש את יצרו ולהכניע אוהו תחתיו. עד אשר
יהיה נדמה לו כי צבר הרגו. צכ"ז צל ישמח
לדיק כי מזה נקם. וצל יאמר צלבו הן נלחמו.
כי השטן לא ירף מהאדם. כי כרגע יהיה אחרי
נפלו. וינסה לחדש עליו את פני המלחמה.
וכמס"כ החסיד צעל חוה"ל צפ"ה משער יחוד
המעשה וח"ל. ומן התימה אחי כי כל חויב שיש
לך צשהנלח אוהו פעם ושחים ירף ממוך. ולא
יעלה על לבו להלחם צך כו'. אבל הי"ר חין
מספיק לו ממוך נלוח פעם ומאה פעמים כו'
וכמו שאמרו רז"ל אל תאמין צענאך. וזה
שהראה לו השטן לפלימו צמשל וחדה כי גם
כי שקא ומית כרגע עמד על רגליו וחזיל
צחריה דפלימו :

(ט) **משא** נפשיה צבית הכסא — הראה
לו צזה את רצ כחו וחילו. כי
מלכד אשר צקרב האדם ישם חרצו. להסיתו
ולהתעורו מדרך הטוב. עוד יש צידו להציר
ולהציק לאדם צמלבו בגשמי. ולהפריע אוהו
מעבודתו יח"ש. להדריכהו מנוחה ולצלצל דעתו
ומתשבתו. כי הגה זה היום ערב יוכ"פ אשר
האדם צריך להיות צמומה ולהכין עלמו לקראת
יום הקדוש לשוב אל ה' יח"ש. הביא עליו פחד

כוכבי אור

יא

אדם ובהמה תושיע ה' / אמר
רב יהודה אמר רב, אלו בני
אדם שהן ערומין בדעת ומשימין
עצמן בבהמה. (מולין דף ה')

מעות לשנה הבאה עכ"ל. ועי' פרש"י שם.
ונראה כי כל המאמר בפסוק הוא קללה יותר.
כי והיה חייך תלואים לך מנגד. זה הלוקח
תבואה משנה לשנה שדואג לשנה הבאה. ופחדת
לילה ויוזם זה הלוקח תבואה מערב שבת לע"ש.
ואינו יודע אם יהיה לו מעות גם לע"ש הבא.
ולא תאמין בחייד זה הסומך על הפלטר. שאינו
לוקח תבואה כלל ואינו יודע אם יהיה לו מעות
גם על יום מחר לקטות פת. או שמוא לא
יאפה הפלטר. ועכ"פ נשמע מכל זה שמי
שאינו יודע אם יהיה לו מעות גם על יום
מחר לקטות אוכל. הוא קללה גדולה שאין כמוהה.
כי לא יאמין בחייו. ולפ"ז יפלא מאוד. כי צדור
המדבר שירד להם מן בכל יום. ומי שיש לו
ארבעה וחמשה צנים היה דואג ואומר שמוא לא
ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב. נמצא
כי מה שירד להם מן בכל יום. הרי זה קללת
אלקים מהובחה האם חלילה נתן הקב"ה לדור
המדבר את הקללה מהובחה :

שנינו צבוח פ"ו. כך היא דרכה של תורה.
פת צמלח האכל ומים צמורה
תשחה. ועל הארץ הישן. וחיי לער תחיה.
וצמורה אהה עמל. ואם עתה עושה כן אשריך
וטוב לך אשריך צטוה"ז וטוב לך לצוה"ב. והנה
הכוונה מה שאמרו ז"ל וחיי לער תחיה. לכאורה הוא
מושלל הבנה. מה הוא חיי לער? כי מני שאוכל פת
צמלח וצמורה מים צמורה. וישן על הארץ.
האם אין זה חיי לער :

בגמ' יומא (דף ע"ו) שאלו תלמידיו את ר'
שמועון בן יוחי. מפני מה לא ירד
להם לישראל מן פעם אחת בשנה. אמר להם
אמשול לכם משל. למה הדבר דומה למלך
בשר ודם שיש לו בן אחד. ופסק לו מזונותיו
פעם אחת בשנה. ולא היה מקביל פני הבין
אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו
בכל יום. והיה מקביל פני הבין כל יום. אף
ישראל מני שיש לו ארבעה וחמשה צנים. והיה
דואג ואומר שמוא לא ירד מן למחר. ונמצאו
כולן מתים ברעב. נמצאו כולם מכוונים את לבן
לאביהם שבשמים :

אבן נראה ביאור הענין. כי הנה בסוטה
(דף נו"ה) מיייתי צרייתא. תניא ר'
אליעזר הגדול אומר. כל מי שיש לו פת בסלו
ואומר מה אוכל למחר. אינו אלא מקטני אמנה.
הרי כי מני שהוא צמח מגדולי אמנה. אינו
דואג כלל מה יאכל למחר. כי הוא מאמין צה'
וישים מבטחו צו יח"ש. כי הוא נוהג להם לכל
בשר. ומני שהוא דואג ואומר מה אוכל למחר עון
הוא בידו. כי הוא מקטני אמנה. ולזאת מני
שהוא שלם צמחיה בתכלית. גם אם יענוס
לו ה' פרנסתו רק יום יום. ואינו יודע אם יהיה
למחר מה לאכול. צ"ל אין זה אלא צדור קללה
כלל. אחרי אשר אינו דואג מאומה וצוה צה'
כי לא יחסר לו מזון. ואין מחסור ליראיו.
ונהסוך הוא כי הקללה הזאת תהפך לו לצרכה.
להיות לו מזה פרי תועלת לפשו. כי זה שאינו
יודע אם יהיה לו מה לאכול למחר. זהו סיבה
שצריך עכ"פ לשתבד את לבו לאביו שבשמים :
אולם

ורפי מושכל ראשון יפלא מאוד. כי הנה
במנחות (דף ק"ג) דרשו חז"ל את הכתוב
צפי תוכחה. והיה חייך תלואים לך מנגד. זה
הלוקח תבואה משנה לשנה. ופחדת לילה ויוזם.
זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת. ולא
תאמין בחייד זה הסומך על הפלטר. ופרש"י
הלוקח תבואה משנה לשנה שאין לו קרקע לזרוע
והיינו חיי תלואים שאינו יודע אם יהיה לו

בפ"ג דאבות . אם אין חכמה אין יראה . אם אין יראה אין חכמה . והנה צדור המדבר אשר ישראל נתפרסמו ממנו . והקב"ה הוריד להם את המן רק יום יום לחם חקם . וזאת הייתה סיבה אשר כל ישראל היו מכוונים את לבם לאציהם שבשמים כנ"ל . וממילא היה גם יראתם בצחינה נעלה מאוד והיה אולם התורה והיראה משולבות יחד כחאמי צביה . אולם כימים ההם עוד לא היה להם לישראל . כי כאשר נכנסו ישראל לארץ ועסקו בשיבז דרך ארץ . ובימי האסוף אספו את תבואתם . ומלאו אסמיהם בר . והקב"ה שלח להם את ברכאו . עד אשר ישן מפני חדש הולילו . ע"כ מעניני פרנסתם שוב לא היה להם עוד סיבה לכיין את לבם לאכיהם שבשמים . כי עוד לא היה להם דאגת מחר גם לא לימים רבים . ובסור הסיבה בטל המסובב . וזהו מה שאמרו חז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן כמובן :

ודנה סדר ההיחסות התורה פס דרך ארץ . אם אמנם כי נתונה רשות לאדם . לעסוק בדרך ארץ במלאכה או במסחר לצורך פרנסתו . אולם כבר אמרו חז"ל באבות פ"ד . ר' מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה . וכן אמרו שם פ"א שמאי אומר עשה תורתך קבע . והעיקר הוא כי אם יראה האדם ליכנס ולאסוף ענין . להכין לפניו לימים רבים . ומה גם להניח יתרו לעוללו . על ידי זה יגשרך להרבות בעסק או במלאכה . ולמעט בלימוד התורה . אולם דרך צחינה העליונה הוא . לעסוק בדרך ארץ במלאכה וכדומה בכל יום . להשחכר רק כדי פרנסתו של אותו יום בלבד . וכמבואר בשו"ע יור"ד ה' ת"ח ס' רמ"ז בהגה וז"ל . ויעשה מלאכה כל יום כדי חייו אם אין לו מה יאכל . ושאר היום והלילה יעסוק בתורה ע"ש . ובראה שזהו ממה שסיפרו חז"ל בזומא (דף ל"ה) על הלל הזקן . שבכל יום ויום היה עושה ומשחכר בטרפיעין . חזיו היה נותן לשומר בהמ"ד . וחזיו לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו .

ואף

אולם מי שהוא מקטני חמנה . ודואג באמת גם על יום מחר מה יאכל . אם יהיה חופן פרנסתו לבקש יום יום להשחכר לחם חקו . ובכל יום אינו יודע אם יהיה לו מה לאכול למחר . ומה גם אם יש לו צינים . ולמחר עולליו ישאלו לחם . ואינו יודע אם יהיה לו לחם לפי הטף . ולא יוכל להסיר דאגה מלבבו . אללו הוא באמת קללת חלקים מחוכמה . כי חייו תלויהם לו מנגד ולא יאמין בחייו . גם לא ישא מזה פרי חועלת לגפשו לכונן את לבו לחייו שבשמים אחרי כי הוא מקטני חמנה . ובויתר כי הדאגה מעכר את רוחו ומבלבל את דעתו . והוא מוכה בחמהו לבב :

ובזאת נשכיל ומנאל פשר דבר . כי הנה הקללות שבפ' חוכמה . הוא אם לא ישמעו בני ישראל בקול ה' . לשמור ולעשות את כל מצותיו ויסורו מאחריו . הנה להם גם צלוקה תבואה מן השוק שאינו יודע אם יהיה לו מעות לקנות . ומה גם הסומך על הפלטר . הנה תחשב זאת להם לקללה . כי חיייהם יהיה תלויהם להם מנגד ולא יאמינו בחייהם . אולם דור המדבר היו במדרגה גדולה מאוד כידוע . ועל הים סוף נקבע בלבבם האמונה בתכלית . כמש"כ וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו . וזאת גם כי לא הוריד להם הקב"ה מן פעם אחת בשרה . כי אם ירד להם מן בכל יום . והיו דואגים שמה לא ירד מן למחר . בכ"ז לא הייתה זאת להם צנדר קללה ח"ו . כי אם לברכה . כי הדאגה הזאת היה להם רק פרי חועלת לנפשם . כי כולם היו מכוונים את לבם לאכיהם שבשמים . ושוב לא היו דואגים כלל ליום מחר . כי האמינו בה' ובמשה עבדו :

עפ"י הג"ל יש לפרש מה שאמרו חז"ל , לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן . היינו כי שתהיה התורה בצחינה עליונה . נחוץ שתלוה אליה גם יראה ה' ית"ש . וכמאמרו ז"ל בפ"ג

כוכבי אור

אנשי ציון. והרמזים ז"ל צפי' המשנה פ"ד
 לאבות כהן כי הלל הזקן היה חוטב עלים.
 והנה חזנו"ר הגה"ח זוק"ל היה אומר. כי יש
 להבין כי חזי ערפטיק הוא דבר מועט מאוד.
 כי הלל היה נוחן חזי ערפטיק לשומר בהמ"ד.
 ובזדאי גם אחרים היו נוהגים כזה לשומר בהמ"ד.
 ואם חזי ערפטיק היה ח"זה דבר חשוב. היה
 השומר בהמ"ד מתעשר. ועכ"פ עם דבר מועט
 כזה של חזי ערפטיק. היה נוספיק ח"ע לפרנסתו
 ופרנסת אנשי ציון. וגם זה המעט לא הכין
 לפניו על יום מחר. כי יום יום היה חוטב עלים
 ומשתכר כדי ערפטיק. שיהיה חזי לפרנסתו של
 אוחו יום. וכך היא דרכה של תורה:

והנה צברכות (דף ל"ה) אמר רבה צב"ח

אמר ר' יוחנן משום ר' יהודה צ"ר
 אלעאי. בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות
 האחרונים. דורות הראשונים עשו הוראת קבע
 ומלאכתן עראי. זו וזו נתקיימה בידן. דורות
 האחרונים שעשו מלאכתן קבע והוראתן עראי.
 זו וזו לא נתקיימה בידן עכ"ל הגמ' ע"ש.
 ויתבאר לנכון להנה ידוע כי כל עניני האדם.
 בין לרבי הגוף כמו פרנסה וכדומה. ובין לרבי
 הנפש תורה ויראה. אף אם האדם ישקו בהנה
 בידים חרויות ונפש עמלה לה. בכ"ז לא תקום
 ולא תהיה בלתי עור ה' ית"ש. עניני הגשמים
 ידוע כי הכל צדי שמים. ואף כי התורה
 התירה לעסוק בדרך ארץ. וכמו שאמרו ז"ל שם
 בצברכות ואספת דגנך כו' ההגה בהן מנהג דרך
 ארץ דברי ר' ישמעאל ע"ש. אכן עם זה לרדך
 עזרתו ית"ש שיהיה ברכת ה' בצית ובסדה וכמו
 שכתוב צפ' צוקתי. וכן צעניני הפש אמרו
 חז"ל בסוכה (דף ג"ב) יצרו של אדם מתגבר
 עליו בכל יום ומבקש להמיתו כו' והלמלא
 הקב"ה עוזרו אין יכול לו כו' :

אבן ההבדל הוא. כי צעניני הגשמים העיקר

הוא ידי שמים. ואך ומין ה' עושה חיל.
 והאדם

ואף כי אם יתנהג האדם באופן כזה. יהיה לו
 דאגת יום מחר אם יהיה לו מה לאכול. אכן אם
 הוא מנגולי אמנה. עוד יהיה לו פרי תועלת
 לנפשו. לכיון אף לבו לאביו שבשמים ושוב לא
 ידאג כלל. וכמו שהיה הענין באוכלי מן וכנ"ל.
 אך אם עדיין לא הגיע למדרגה זו. להיות שלב
 באמונה ובעתון צחלית. כי הוא דבר קשה
 מאוד. וכמבואר במשנה טובה (דף מ"ח).
 משחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה מישחאל.
 ואמר ר' יוחנן חלו בני אדם שהם מאמינין בהקב"ה
 דהניח ר"ח הגדול אומר כל מי שיש לו פת בסלו
 כו' ע"ש. ועכ"פ אף אם לא הגיע למדרגה זו.
 ולא יוכל להביא דאגת יום מחר מכל וכל.
 בכ"ז יתנהג כנ"ל. ויחזק אמונתו בכל האפשריות
 ויסבול מעט לער;

הוא מה שאמרו חז"ל באבות. כך היא דרכה

של תורה. פת צמלח תחלה ומים
 במשורה חשמה. ועל הארץ תישן וחיי לער
 תחיה. ובתורה אחה עמל. והנה חיי לער הוא
 מי שאינו יודע אם יהיה למחר מה לאכול. כי
 הוא קללת אלקים צפ' הוכחה. והכתוב הפליג
 זה בלשון גורא. והיו חייך תלושים לך מנגד
 ופחדה לילה ויומם ולא תאמין בחייך וכמו שדרשו
 חז"ל במנחות כנ"ל. וזה שהורו לנו חז"ל. כי דרכה
 של תורה להיות לו לאדם מדה שהתפקות כי
 יספיק אף עליו עם פת מריצה צמלח ומשורה
 מים. אכן גם זה המעט של פת צמלח ומים
 במשורה. חיי לער יחיה. והיינו שלא יראה
 להכין לפניו פת צמלח ומים במשורה לימים
 הרבה. אף לא על יום מחר. רק חיי לער
 יחיה. כי יום יום יעשה מלאכה רק כדי חיו.
 להשתכר על פת צמלח ומשורה מים של אוחו יום
 בצבד. ושאר היום והלילה ישקו בחורה:

וכמו שנהג הלל הזקן שכל יום ויום היה

עושה ומשתכר בצרפטיק. חזו היה
 נוחן לשומר בהמ"ד. וחזו לפרנסתו ופרנסתו

כוכבי אור

צב

עפ"י הג"ל יחזקאל המאמר הנלכז בראש דבריו. מה שאמרו ז"ל אדם ובהמה חושיע ה'. אלו בני אדם שערומים בדעת ומשימים עלמם כבהמה. כי הגה בפ"ד דתמיד אמרו חז"ל חיזה חכם הרואה את הגולד ע"ש. והגה מוזנ מאליו כי יסוד החכמה לראות הגולד הוא בעיני הנפש. להבחין מה שיהיה עמו באחרית הימים ולדור דורים. להיות ירא וסר מרע. למען ללמד נפשו מיד שאלו. ולנחול חי עד ועדן נלח. אולם בעיני הנשמים. הגה זאת תורת האדם. שלא לדאוג כלל אף על יום מחר כידוע. והגה גם הבהמה לא הדע רק מרגע ההיה. עת תרעב לחביל חשא את קולה. אכן לא הדע מאומה מדאגת מחר. ולפעמים גם הנוחר משבעה תפיך הקצרה על פיה וע"כ האדם אשר יתגה ככה. לדאוג רק בעד רגע ההיה לשבוע לחם. ולא יחוש כלל על העתיד מה יאכל למחר. הגה לפי ראות עיני בשר הוא נושל כבהמה. לא לפי עיני השכל כי באמת אמרו חז"ל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר ה"ו מקטני אומה:

דני מה שאמרו חז"ל אדם ובהמה חושיע ה'. אלו בני אדם שערומים בדעת ומשימים עלמם כבהמה. היינו כי בדעת האמת הם ערומים חכמים לראות את הגולד. ולדאוג בעד נפשם גם לדור דורים. להיות חיי עולם. ומשימים עלמם כבהמה. היינו בעד עיני עלמם מלרכי הגוף. משימים עלמם כבהמה. שלא לדאוג כלל על העתיד אף לא על יום מחר. חושיע ה'. היינו כי ע"כ ישועה ה' תהיה להם על שניהם. על עיני הנפש חושע להם ימין ד'. בשביל שהם דואגים לנפשם. ועל עיני הנשמים מלרכי הגוף. ישגו ישועה וזכרה ה'. בשביל שהם משימים עלמם כבהמה. שאינם דואגים על העתיד. כי ישמו מנחמם בה ומייחלים לחסדו:

עם דרכה של תורה פת במלח כו'. העיקר הוא ההסתפקות שיסמה בחלקו. זהו מה שאמרו חז"ל בהענייה (דף ק"ד) בכל יום ויום ב"ק יולאת ואומרת כל העולם כולו ניון בשביל

חנינא

והאדם לריך רק לעסוק באיזה סיבה שיהיה מקום לחול בזכרה ה'. וכאשר חין מעגור לה' להושיע ברב או בזמט. ע"כ כל מה שהאדם יקטין את הכיבנה. וישליך יבבו על ה'. וימנעו בעסק כדי לעסוק בתורה. כן יהיה השגחתו יח"ש עליו ביותר לברך את מעשה ידיו. אולם בעיני הרומנים בתורה ויראה. הוא להיפך כי העיקר הוא עמל האדם וכאשר האדם יעשה את שלו כל מה שהוא אפשרי ככה חנושי למבור נפשו על התורה והיראה. אז גם ה' יתן את רוחו עליו. וישלח לו עזרו מקדש:

דדו מה שאמרו חז"ל דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי. זו וזו נתקיימה בידם. והיינו כי התורה נתקיימה בידן בשביל שעשו אותה קבע. ומלאכתו נתקיימה בידן בשביל שעשו אותה רק עראי. וע"כ היה זכרה ה' חופף על מעשה ידיהם. ודורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע והורתן עראי זו וזו לא נתקיימה בידן. היינו כי התורה לא נתקיימה בידן בשביל שעשו אותה רק עראי. ומלאכתן לא נתקיימה בידן בשביל שעשו אותה קבע. וסמכו על כהם ועולם ידם. ולא בטחו בה' הנותן כה לעשות חיל:

דו"א ג"כ מה שאמרו ז"ל באבות. כך היא דרכה של תורה. פת במלח האכל ומים כו' ומי לער תחיה ובהורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך. אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב. והיינו אם יתגה בזכרה של תורה. לעשות חורה קבע. כי יספיק ח"ע עם פת במלח ומים במשורה. להיות עמל בתורה. ומלאכתו יעשה עראי. כי חיי לער יחיה. שגם זה המעט לא ירצה להכין לפניו מה לחכול למחר. כ"א פרנסתו של אחרו יום לבד. וכמו שהיה עושה הלל הזקן וכנ"ל. ואז זה וזה יתקיים בידו. וע"כ יהיה אשריו בעוה"ז. כי יברך ה' את לחמו ואת מימיו. שלא יחסר לו מזון לעולם. וטוב לו לעוה"ב. כי גם התורה יתקיים בידו:

בוכי אור

המלך ומוסר נפשו עבורו. אמנם הוא נהנה ג"כ מן המלך. כי השר הוא מקבל פרס גדול מאת המלך כידוע. וחי כאחד הפרחמים. אולם העבד איש חיל פשוט אינו מקבל שום פרס. ורק על הלחם לבדו יחיה. ואם צ"ל הוא מוסר נפשו על אהבת המלך. ע"כ אם יהיה לו חיזה בקשה. ימנהר המלך לחת לו את שאלתו ובקשתו. כי מה יש לו מן המלך בעד אמונתו ועבודתו אליו במס"י. לא כן השר אשר יש לו פרס גדול כנ"ל הנה גם אם לא ימלא המלך בקשתו. אין לו להתאוון כלל כמובן. זהו מה שאמר ריב"ז הוא דומה כעבד לפני המלך כו'. כי ההבדל ביניהם הוא. כי ריב"ז השפיעו הקב"ה גם מטוב טוב"ז. וכן נראה כי היה נשיא בישראל ואמרו ז"ל גדלהו משל אחיו. אכן רחב"ד החסיד ה' ית"ש אוחזו מכל טוב. כי לא היה לו גם לחת לאכול רק קב חרובין מע"ש לע"ש. וע"כ כאשר יבקש רחמים מלפניו ית"ש. ימלא את בקשתו. כי מה יש לו זולת זה מלפניו. לא כן ריב"ז כי הוא כשר לפני המלך כנ"ל והבן:

חנינא בני. וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש. לא אמר וחנינא בני יש לו קב חרובין כו'. כי אם די לו בקב חרובין. כי העיקר הוא מה שדי לו. כי אין מחסור ליראיו והבן:

והנה בצרכות (דף ל"ד). מעשה צר"ח בן דובא שהלך ללמוד תורה אלל ר"י בן זכאי. וחלה בנו של ריב"ז. אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה כו' ובקש עליו רחמים ויחיה. אמר ריב"ז אלמלי העיח בן זכאי את ראשו כו' לא היו משניחים עליו. אמרה לו אשתו ובי חנינא גדול ממך. אמר לה לאו. אלל הוא דומה כעבד לפני המלך. ואני דומה כשר לפני המלך ע"ש. והוא מושלל הבנה מה בין עבד לשר:

אכן נראה כי יש עבד לפני המלך ושר לפני המלך. אשר שניהם עובדים באמונה. ומוסרים את נפשם על אהבת המלך. ובצ"ז אם יהיה להם חיזה בקשה אלל המלך. לפעמים העבד יפיק יותר בקשתו מהשר. כי ההבדל ביניהם הוא. כי השר עם כל חוקף אהבתו את

תיקון: דף ל"ג ע"ד שורה י"א אמר וגם ל"ל הפמורה בזה כו'.

